

JEANNE MACKIN

RIVALELE

COCO CHANEL
ȘI ELSA SCHIAPARELLI

Traducere din limba engleză

LOREDANA VOICILĂ

CORINT
BOOKS

—2020—

PARTEA ÎNTÂI

ALBASTRU

DINTRE CELE TREI CULORI PRIMARE, ALBASTRU este cea care sugerează cel mai bine paradoxul: este culoarea dorului și a tristeții, dar și a bucuriei și a împlinirii. Când ești pe vapor, noaptea, apa albastră se contopește cu cerul albastru, așa că albastru este culoarea locurilor fără granițe, nemărginite.

Dacă arunci sare în foc, flăcările vor deveni albastre. Sarea presărată pe o rană reînnoiește durerea, o intensifică. Atunci când îi vedeam pe alții îmbrățișându-se și sărutându-se, simțeam cum mi se pune sare pe rană, ardeam, deveneam o flacără albastră.

Albastru reprezintă cel mai bine contradicțiile inimii, nevoia de a fi iubiți și prețuiți, care coexistă cu dorința de a fi liberi.

Albastru, culoarea rochiei create de Worth¹, pe care mi-čuța Elsa Schiaparelli a găsit-o în podul casei părintești,

¹ Charles Frederick Worth (1825 –1895), creator de modă britanic, fondatorul House of Worth, una dintre cele mai importante case de modă de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Este considerat a fi părintele creațiilor *haute couture* (n. red.).

aflăte într-o piață din Roma, culoarea pe care o aveau copertele romanelor de câțiva sfați pe care Coco Chanel le-a descoperit în podul orfelinatuui.

Albastru este ceea ce face culoarea îndrăzneță creată de Elsa Schiaparelli, „rozul șocant”, să fie atât de specială: rozul infuzat cu albastru preschimbă nuanța blândă într-una electrică. Schiaparelli a transformat rozul feciorelnic în culoarea seducției, adăugând un strop de albastru.

Apoi, rămâne pentru totdeauna albastru cerului parizian în iunie.

Ascultați! Vă voi spune o poveste despre modă și despre politică. Și, bineînțeles, despre iubire. Cele trei elemente primare, precum culorile primare.

UNU

New York, 1954

— E PENTRU TINE!

Liz, asistenta de la galerie, mi-a înmânat telegrama. Hârtie albastru pal, scris albastru, îndrăzneț. Am întors-o pe o parte și pe cealaltă. În timpul războiului învățaserăm să ne temem de telegrame. Războiul se terminase și toți cei care se mai putuseră întoarce acasă o făcuseră deja, însă frica rămăsese, spaima de a citi din nou acele cuvinte: „Vă informăm cu regret că...”

— Ai de gând să o deschizi? m-a întrebat Liz.

— Desigur!

Am ezitat. Singurele persoane pe care le iubeam, singurele care îmi mai rămăseseră, se aflau la doar câteva străzi depărtare, în centru. Nu ar fi fost nevoie de telegramă dacă li s-ar fi întâmplat ceva rău; erau la un telefon intraurban distanță. „Deschide-o”, mi-am poruncit.

M-am așezat pe o ladă de lemn pentru ambalaj și am sfâșiat hârtia cu unghiile cu oja sărită, zicându-mi că, uneori, telegramele aduc vești bune. Da, este cu puțință.

Mesajul era scurt: *Vino la Paris! Trebuie să te văd!*
Semnat: *Schiap*.

Elsa Schiaparelli! Bineînțeles, doar ea mai degrabă ar fi trimis o telegramă decât să dea un telefon peste Ocean! Și asta nu din cauza costurilor, ci a uneia dintre multele ei fobii și superstiții: ura telefoanelor. Tot zgomotul galeriei din Madison Avenue, ciocănelile, foșnetul ruletelor, scârțâitul scărilor târâte pe podea, toate au dispărut. New Yorkul întreg parcă s-a destrămat, iar eu m-am trezit din nou la Paris.

Am închis încet ochii și mi-am adus aminte de acordeonistul din colțul rue Saint-Honoré cântând *Parlez-moi d'Amour*, de râsul gutural al lui Schiap în timp ce stătea la o bârfă mică împreună cu asistenta ei, Bettina. De obicei o bârfeau pe Coco Chanel, marea ei rivală. Charlie, chipeș în costumul lui; Ania, blonda fatală, întorcând capetele în barul de la Ritz. Gustul cafelei tari, mirosul de pâine proaspătă, culorile, strălucirea Turnului Eiffel, miracolul medieval al ferestrelor în rozetă ale bisericilor.

Cât trecuse de atunci? Aveam douăzeci și cinci de ani când am cunoscut-o pe Schiap la Paris. Ea avea patruzeci și opt, cu doar nouă ani mai mult decât am eu acum, când îmi încep povestirea. O considerasem bătrână, deși ea nu se văzuse niciodată astfel.

— Femeile nu îmbătrânesc dacă hainele pe care le poartă sunt mereu actuale! îmi spusese ea odată. Femeile mature nu trebuie să se îmbrace copilărește, însă nici nu trebuie să accepte că vârsta este ceva de neevitat. Nu e cazul, nu în modă.

După război, eu și Schiap o luaserăm pe cărări diferite, nerăbdătoare să ne trăim viețile, să ne întoarcem la

existența care fusese întreruptă, să încercăm să redescoperim ce se pierduse. Nu te poți întoarce în timp, desigur. Timpul este ca o săgeată care zboară înainte, nu înapoi. Am învățat bine această lecție. Dacă privești prea mult în urmă, ajungi să te transformi într-un stâlp de sare, ca soția lui Lot, sarea care arde cu flacără albastră.

Chiar și așa, de ce „trebuia” Schiap să mă vadă? De ce nu scrisese „vreau” sau, mai simplu, „vino”, poruncind, așa cum se știe că avea obiceiul să o facă? Mesajele ei avuseseră întotdeauna o nuanță teatrală, un pic de aroganță și de egoism, așa cum se întâmplă adesea în cazul persoanelor de succes și foarte hotărâte. Își câștigase dreptul de a fi dramatica, faimoasa, scandaloasă, ar zice unii, Elsa Schiaparelli, creatoarea unora dintre cele mai frumoase și, uneori, și dintre cele mai bizare piese vestimentare purtate de femei.

— Vești rele? m-a întrebat asistenta, care lăsase jos rama din lemn pe care o ducea.

— Nu! Nu prea înțeleg despre ce este vorba.

Am împăturit telegrama și am pus-o în buzunar.

— E de la o veche prietenă. Din Paris.

Liz a răsuflet, exagerând puțin ușurarea.

Angajata galeriei domnului Rosenberg era o persoană afectuoasă, de la care te puteai aștepta să primești o îmbrățișare fără niciun motiv ori să îți strângă mâna dacă bănuia că ai primit vești proaste. Îmi plăcea asta la ea și îmi plăcea și că mâinile ei palide și subțiri îmi aminteau de Ania.

— Paris... Mi-ar plăcea să ajung acolo într-o zi. Tu ai fost, nu-i așa?

— Da. Am fost.

Ah, și cum fusese!

— Aproape am terminat. Crezi că am putea încheia pe ziua de azi?

Trebuia să mă gândesc la telegramă, să iau o hotărâre.

— Dar tablourile trebuie aranjate pe pereți până luni.

Liz părea mai îngrijorată ca niciodată. Era prima mea expoziție în faimoasa galerie Rosenberg și nu puteam trata lucrurile cu superficialitate. Picturile mele fuseseră prezentate în cadrul mai multor expoziții colective, vândusem chiar niște tablouri, însă dacă acest eveniment avea să fie bine primit... Ei bine, urma să am cu adevărat succes.

Liz și-a plecat privirea asupra telegramei, pe care încă o aveam în mână.

— Bine! a fost de acord. Putem să terminăm aici mâine. Pleacă! Pleacă acasă!

Erau exact cuvintele pe care mi le spusese Schiap cu ani în urmă. Viața se rezuma parcă la un refren, care mă ducea înapoi în timp. Nu ecoul cuvintelor ei m-a înfiorat însă, ci deschiderea telegramei și rândurile pe care tocmai le citisem: *Vino la Paris! Trebuie să te văd!* Exact ceea ce îmi scrisese fratele meu, Charlie, cu șaisprezece ani în urmă.

Bineînțeles că aveam să mă duc. Era imposibil să refuz, la fel cum îmi fusese și atunci, demult. În timp ce Liz începuse să strângă, am găsit un petic de hârtie și am început să scriu o listă cu cele necesare oricărei călătorii pe care trebuie să o faci în perioade aglomerate. Aveam să asist la vernisaj și apoi să iau un avion spre Paris. Un avion! Înainte de război, oceanul era încărcat de vapoare cu aburi care traversau apele dintr-o parte într-alta; acum, oamenii călătoreau pe calea aerului. Era mai ieftin. Era mai rapid. Schiap fusese printre

primele persoane care se încumetaseră la un zbor transatlantic. Adora faptul că putea fi la Paris luni, pentru micul dejun, și că marți îl putea savura la New York.

Liz a strâns scara și mi-a aruncat din nou o privire îngrijorată pe deasupra ochelarilor pe care îi purta coborâți pe nas, așa cum îi purta și Coco Chanel pe ai ei, atunci când credea că nu o vedea nimeni. Afară, dincolo de fereastra galeriei, Madison Avenue pulsa de viață. New Yorkul își revenise după război. Rafturile magazinelor cu delicatese din cartier erau pline, vitrinele de la Bonwit Teller, Macy's, Henri Bendel vădeau opulență. Orașul era mai puternic ca niciodată, așa cum un pacient care a suferit de gripă se trezește, într-o dimineață, mai sănătos ca oricând pentru că s-a odihnit câteva zile la pat.

Copiii cu căciulițe de iarnă și mănuși care ieșiseră la plimbare cu mamele sau cu doicile lor în acea zi erau bine hrăniți, aveau obraji roșii; femeile erau îmbrăcate cu noile lor paltoane de după război, cele mai multe dintre ele făcute de Dior sau imitându-le pe cele Dior; *New Look*, metri întregi de material prinși în fuste ample arătau bogăție și prosperitate, taliile strânse, de viespe, făcându-le din nou pe doamne ultrafeminine.

Femeile de pe Madison Avenue arătau atât de vesele în noile lor haine, căci moda încerca parcă să readucă strălucirea sau, cel puțin, normalitatea de odinioară. Schiap mă învățase asta. Hainele nu sunt doar haine. Ele sunt manifestarea fizică a stărilor, a dorințelor, a sufletului și a visurilor noastre. Trupul femeii ia forma visurilor și a speranțelor unei generații. Hainele sunt alchimie, sunt piatra filosofală, ar fi spus prietena mea, Schiap. A doua

piele, pielea pe care ne-o alegem, arta care are darul de a ne transforma și pe care o purtăm pe trupul nostru.

În timpul războiului, femeile umpleau obuzele în fabricile de muniție și își petreceau nopțile singure, în vârful zgârie-norilor, atente la vâjâitul furios al avioanelor Messerschmitt. Unele dintre ele îi îngrijeau pe răniții din Normandia și din Ardeni. Însă toate acestea se sfârșiseră. Femeile stăteau acum acasă și făceau copii. New Yorkul era plin de bebeluși și de cărucioare, iar pieptul femeilor, grație noilor sutiene, era plin și bine definit, ca o piesă de armament.

Din când în când, prin dreptul ferestrei trecea un alt fel de femeie, cu o expresie care făcea ca inima să mi se strângă: pierduse pe cineva; era genul acela de durere care lasă umbre albastre în jurul ochilor pentru totdeauna. Și fața mea arătase așa, în timpul războiului, atunci când primisem telegrama care se deschidea cu: „Vă anunțăm cu regret că...”

*

Am privit afară, pe fereastra galeriei, până când Liz s-a întors din camera din spate, zăngănind cheile de la ușă. Următoarea fereastră pe care aveam să privesc îmi va arăta Place Vendôme, nu Madison Avenue, priveliștea din fața buticului lui Schiap, rotonda glorioasă din Paris unde Napoleon stătea de pază în vârful măreței lui colonne. Napoleon și toți soldății lui. Doar că Charlie nu mai avea să fie acolo. Nici Ania... Atât de mulți aveau să lipsească!

„Bine, Schiap! Hai să vedem ce ai de spus!” Poate că voia să o bârfească pe Coco Chanel, vechia ei dușmană?

Gândul acesta mă făcea să zâmbesc. Ar fi fost ca în vremurile bune, pline de ironii și de haz. Dar nu! Nu avea cum! Nimic nu avea să mai fie vreodată ca în vremurile bune. Apoi mi-am adus aminte de o perioadă și mai îndepărtată, de zilele lungi și triste de dinainte de a o întâlni pe Schiap, când, așa tânără cum eram, credeam că viața mea se sfârșise deja.

Anglia, 1938

Există în viață momente când parcă astrele se aliniază. Când fiecare detaliu mundan, de la pâinea arsă de dimineață la gaura din șosetele abia cumpărate, când universul însuși devine un semn de întrebare care se cere elucidat. Răspunsul îți va hotărî restul vieții. Rămâi! Sau pleacă!

În cazul meu, acest moment a apărut la 6 iunie 1938.

— Ai o telegramă! m-a anunțat Gerald, doctorul școlii, supervizorul meu, cel care îmi fusese odată cumnat.

La acel moment, lăsaserăm amândoi în urmă orice fel de relație de rudenie, limitându-ne la saluturi sobre și înclinări reci ale capului atunci când treceam unul pe lângă celălalt pe holurile școlii ori când ne întâlneam la discuții legate de muncă.

Telegrama de pe biroul lui venise din Franța și fusese deja deschisă. De vreme ce lucram pentru școală, Gerald presupusese că toată corespondența care sosea pe numele meu era legată de muncă și că avea dreptul să o citească. De data aceasta, se înșelase însă.

— E de la fratele tău, a adăugat.

Nu mi-a înmânat telegrama. A trebuit să mă întind și să o iau de pe birou.

Vino la Paris! Vreau să te văd! Am venit de la Boston, petrec vara aici. Ne vedem la Café les Deux Magots¹. 9 iunie. Ora 14.00. Charlie.

Am citit-o de două ori, apoi am împăturit-o și am pus-o în buzunar.

— N-o să pleci, desigur...

Gerald și-a ridicat privirea din dosarul lui cu fișe medicale.

— Să îți vezi fratele.

Avea privirea de gheață. Nu l-am învinovățit, nici nu am fost surprinsă. Dacă lucrurile ar fi stat invers, dacă aș fi crezut că Gerald este responsabil pentru moartea fratelui meu, l-aș fi privit cu aceiași ochi, mai rău chiar, i-aș fi aruncat o privire de dragon, iar suflarea mea l-ar fi transformat în scrum.

— Nu? am întrebat.

— Nu s-au terminat cursurile. Semestrul nu s-a încheiat încă.

— Desigur! Iată notițele pentru săptămâna aceasta!

Țineam evidența fetelor care veneau la cursurile mele de artă, mai ales în cazul celor care fuseseră bolnave, iar Gerald, în calitate de doctor al școlii, le citea plin de conștiinciozitate. Internatul avea reputația excelentă de a educa și îngriji pe termen lung adolescente

¹ Celebră cafenea pariziană, preferată de elita culturală a Parisului. Printre celebrii săi clienți s-au numărat Louis Aragon, André Gide, Jean Giraudoux, Picasso, Ernest Hemingway sau Jean Paul Sartre. Numele localului s-ar traduce prin „Cele două figurine chinezești” (n. tr.).